

การประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

An Evaluation of Nursing Specialty Program in Nursing Administration,
revised 2015, The Royal Thai Army Nursing College

ศิริณญา เอกฐิน* ศศิพร อุ่นใจชน ชญาลักษณ์ สิริภักดีกาญจน์
Sirinya Akathin* Sasiporn Ounjaichon Chayaluck Siripukdeekan
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก กรุงเทพมหานคร, 10400
The Royal Thai Army Nursing College, Bangkok, 10400

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2558 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ในด้านบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) การดำเนินการจัดการอบรม (Process) และผลผลิตจากการอบรม (Product) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล รุ่นที่ 12-15 จำนวน 103 คน แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีค่าความเชื่อมั่น 0.82 ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัว ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: One-way Anova) ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัยพบว่า การประเมินหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.63$) ความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล รุ่นที่ 12-15 ต่อหลักสูตรฯ ในด้านบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) การดำเนินการจัดการอบรม (Process) และผลผลิตจากการอบรม (Product) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จุดเด่นของหลักสูตรจำแนกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ เนื้อหาหลักสูตร ผู้สอน และการนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตร ทักษะ/คุณสมบัติที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้/การศึกษาดูงาน

ดังนั้น ผู้รับผิดชอบหลักสูตรฯ ควรนำผลการวิจัยนี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้มีความทันสมัย สอดคล้อง และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เข้ารับการศึกษาและหน่วยงาน

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง การบริหารการพยาบาล

Abstract

This study aimed to evaluate the Nursing Specialty Program in Nursing Administration, revised 2015, the Royal Thai Army Nursing College, in Context, Input, Process, and Product. The samples were 103 graduates from the Nursing Specialty Program in Nursing Administration Batch 12-15. The questionnaires were developed by the researchers which reliability determined by Cronbach's alpha was at .82. Quantitative data were analyzed using mean, standard deviation and One-way Analysis of Variance: One-way Anova. Qualitative data were analyzed using content analysis. The results of the research were as follows: The overall program evaluation was in high level for all dimensions ($\bar{X} = 4.24, SD = 0.63$). The opinions of graduates from the Nursing Specialty Program in Nursing Administration Batch 12-15 towards the program in relation to context, input, process and product were not statistically significantly different ($p < .05$). The strengths of the program highlight three issues, including the contents of the program, instructors, and the application of the knowledge gained from the program. Suggestions include program management, skills/qualifications to be further develop, and learning facilities/ study visits.

Therefore, it would be advantageous for program coordinators to apply this study as a guideline to further develop/revise the program to be updated and relevant to learners' needs, resulting in great benefits for learners and their institutions.

Keywords : Program evaluation, Nursing Specialty Program, Nursing Administration

บทนำ

นโยบายด้านสาธารณสุขของประเทศที่กำหนดแผน ยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสุข 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) กำหนด เป้าหมายให้ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข และมี ระบบสุขภาพยั่งยืน ส่งผลให้การบริการสุขภาพต้องปรับเปลี่ยน ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการด้านสุขภาพ ของประชาชน¹ วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งในระบบบริการสุขภาพ จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน บทบาทให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารการพยาบาล ผู้ซึ่งเป็น ผู้นำขององค์การพยาบาล ที่ถูกคาดหวังว่านอกจากทำหน้าที่ จัดการระบบการบริการพยาบาลให้มีคุณภาพตามมาตรฐานแล้ว ยังต้องมีความสามารถในการประสานความร่วมมือกับผู้ที่ เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างเป็นที่ยอมรับ และควรรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่ดีขึ้น และมีคุณค่าต่อวิชาชีพพยาบาล ด้วยการพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง ให้มีทักษะความรู้ที่จำเป็นต่อวิชาชีพพยาบาลและ ศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้บริหารการพยาบาลจึงต้อง เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จ มีการเตรียมความพร้อมในทุกด้าน ด้วยการปรับเปลี่ยนกระบวน

ทัศน์ วิธีการคิด มีความเป็นมืออาชีพ สามารถคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ พัฒนามาตรฐาน การพยาบาลและระบบกำกับติดตามคุณภาพการพยาบาล การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับ ภัยพิบัติ สถานการณ์ฉุกเฉินและโรคระบาดอุบัติใหม่ โดยยึด หลักคุณธรรมจริยธรรม มีภาวะผู้นำที่สามารถตัดสินใจได้อย่าง ถูกต้อง ฉับไวและทันต่อเหตุการณ์²

วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบกเป็นสถาบันการศึกษา แห่งเดียวของกระทรวงกลาโหมที่เปิดหลักสูตรการพยาบาล เฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล เพื่อพัฒนาผู้บริหาร การพยาบาลให้มีความพร้อมในด้านภาวะผู้นำและการบริหาร องค์การพยาบาลให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อดำรงตำแหน่งผู้บริหารการพยาบาลของหน่วยงาน โดยจัด ทำหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง ระยะสั้น 4 เดือน ดำเนินการเรียนการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 มีการดำเนินการ ปรับปรุงหลักสูตรจำนวน 4 ครั้ง ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 15 รุ่น รวมผู้สำเร็จการศึกษาทั้งสิ้น 570 คน ดังนั้นในปี พ.ศ. 2564 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบกจึงดำเนินการพัฒนาและปรับปรุง หลักสูตรครั้งที่ 5 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหาร การพยาบาลระดับต้น ตามประกาศสภาการพยาบาล ปี พ.ศ. 2556

และนำผลการวิจัยการประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558 มาพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร เพื่อทราบว่าผลการพัฒนาและนำหลักสูตรไปใช้นั้นทำให้ผู้เข้ารับการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา และในภาพรวมของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมายหลักสูตรกับเนื้อหาที่สอน การบริหาร การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่ผ่านการใช้หลักสูตร ช่วยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรได้นำไปใช้ในการตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้างเพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการจัดการศึกษา และการวางแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์ผู้สอนอย่างเหมาะสม

คณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้ทำการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation research) ขึ้นโดยการประเมินหลักสูตรทั้งในปัจจัยด้านบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านการดำเนินการจัดอบรม (Process) และด้านผลผลิตจากการอบรม (Product) เพื่อนำผลการประเมินที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2558 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ในด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านการดำเนินการจัดอบรม (Process) และด้านผลผลิตจากการอบรม (Product) และข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรฯ

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2558 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก รุ่นที่ 12-15

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ศึกษาในกลุ่มผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาลที่เข้ารับการอบรม รุ่นที่ 12-15 เพื่อประเมินผลหลักสูตรฯ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงประเมิน (Evaluation Research) โดยใช้รูปแบบ CIPP model ของ Daniel Stufflebeam³

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สำเร็จการศึกษา ในหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558 จากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก รุ่นที่ 12-15 จำนวน 137 คน ได้รับแบบสอบถาม กลับคืนมาจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 75.18 (รุ่นที่ 12 จำนวน 26 คน, รุ่นที่ 13 จำนวน 28 คน, รุ่นที่ 14 จำนวน 24 คน และรุ่นที่ 15 จำนวน 25 คน)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัย กรมแพทย์ทหารบก IRBRTA 869/2564 รหัสโครงการ N001q/64 กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ จะได้รับการชี้แจงจากผู้วิจัยเกี่ยวกับรายละเอียด วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย พร้อมทั้งถามความสมัครใจ ของทุกคนในการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้การปฏิเสธหรือยุติ การเข้าร่วมวิจัยจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้เข้าร่วมวิจัย และข้อมูลที่ได้จะเก็บไว้เป็นความลับโดยไม่ส่งผลเสียหายใด ๆ แก่ผู้เข้าร่วมวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย และคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถามโดย คณะผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือวิจัยและปรับปรุง ดัดแปลงจากแบบสอบถามงานวิจัยของปราณี อ่อนศรี สุพัตรา วัชรเขตต์ และรุ่งนภา กุลภักดี⁴ ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 4 ส่วน จำนวน 38 ข้อ ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล โดยลักษณะ ข้อคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบและเติมคำในช่องว่าง โดยผู้วิจัย สร้างขึ้นเอง จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ หน่วยสังกัด เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงานปัจจุบัน และ ประสบการณ์การทำงาน (ระบุจำนวนปี)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมิน หลักสูตรฯ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท (Context) จำนวน 4 ข้อ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) จำนวน 6 ข้อ ด้าน กระบวนการ (Process) จำนวน 6 ข้อ และด้านเนื้อหา รายวิชา จำนวน 7 ข้อ โดยลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรฯ ด้านผลผลิตจากการอบรม (Product) จำนวน 5 ข้อ โดยลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) การแปลผลในส่วนที่ 2 และ 3 ใช้เกณฑ์การแปลผลระดับความคิดเห็นดังนี้ 4.51-5.00 = มากที่สุด 3.51-4.50 = มาก 2.51-3.50 = ปานกลาง 1.51-2.50 = น้อย และ 1.00-1.50 = น้อยที่สุด⁵

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาลในครั้งต่อไป เนื้อหาวิชาที่ควรมีการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานท่าน จุดเด่นของหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการบริหารการพยาบาล (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558) เป็นอย่างไร และคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการบริหารการพยาบาล ที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรฯ จำนวน 2 ท่าน และผู้บริหารการพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม จำนวน 1 ท่าน รวมทั้งหมด 3 ท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จากนั้นนำมาปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 12-15 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และคำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach method) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขา การบริหารการพยาบาล จำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	\bar{X}	SD	แปลผล
1. ด้านบริบท (Context)	4.18	0.67	ระดับมาก
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.05	0.65	ระดับมาก
3. ด้านกระบวนการ (Process)	4.27	0.64	ระดับมาก
4. ด้านผลผลิตจากการอบรม (Product)	4.46	0.56	ระดับมาก
รวมเฉลี่ย	4.24	0.63	ระดับมาก

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 48.89 ปี (อายุมากที่สุด 55 ปี และอายุน้อยสุด 40 ปี) ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล สังกัดกองทัพบกมากที่สุดจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 66.02 รองลงมาคือ สังกัดอื่น ๆ (เช่น สังกัดกระทรวงสาธารณสุข) จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 12.62 สังกัดกองทัพอากาศ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 11.65 และสังกัดกองทัพเรือ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.71 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 74.76 และระดับปริญญาโท 26 คน คิดเป็นร้อยละ 25.24 ตำแหน่งในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่เป็น หัวหน้าหอผู้ป่วย จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 63.11 และปฏิบัติงานตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 36.89 และประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 9.94 ปี (ประสบการณ์การทำงานมากที่สุด 18 ปี และประสบการณ์การทำงานน้อยสุด 40 ปี)

ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.63) โดยที่ด้านผลผลิตจากการอบรม (Product) มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.56) รองลงมาได้แก่ ด้านกระบวนการ (Process) ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.64) และ ด้านบริบท (Context) ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ ส่วนด้านปัจจัยนำเข้า (Input)) มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.65) ดังแสดงในตาราง 1

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาในระหว่างรุ่น พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตจากการอบรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาในระหว่างรุ่น เกี่ยวกับด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตจากการอบรม (N = 103)

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1. ด้านบริบท (Context)	Between Groups	1.484	3	.495	2.119	.103
	Within Groups	20.774	89	.233		
	Total	22.258	92			
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	Between Groups	4.120	3	1.373	5.133	.052
	Within Groups	26.221	98	.268		
	Total	30.341	101			
3. ด้านกระบวนการ (Process)	Between Groups	1.709	3	.570	3.599	.098
	Within Groups	15.508	98	.158		
	Total	17.217	101			
4. ด้านผลผลิตจากการอบรม (Product)	Between Groups	3.155	3	1.052	6.733	.075
	Within Groups	15.304	98	.156		
	Total	18.458	101			

p<.05

ตอนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง มี 3 ประเด็น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. จุดเด่นของหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558) จำแนกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1.1 ด้านเนื้อหาหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในด้านเนื้อหาหลักสูตร โดยเห็นว่า มีการพัฒนา ภาวะผู้นำทางการพยาบาล กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนางาน การเรียนรู้ การสร้างเครือข่าย ดังข้อความต่อไปนี้

มีการพัฒนาภาวะผู้นำทางการพยาบาล

เนื้อหาหลักสูตรช่วยเพิ่มทักษะภาวะผู้นำทางการพยาบาล เกิดความมั่นใจที่จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าต่อไปในอนาคต (ID1207) ได้รับความรู้ที่เกี่ยวกับการบริหารทางการพยาบาลที่ครอบคลุม และครบถ้วน (ID1225) มีการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งทฤษฎีต่างๆที่นำมาใช้ในการบริหารทางการพยาบาล และฝึกการจัดการสัมมนา การเขียนโครงการต่างๆ

(ID1303) สามารถนำเอาความรู้หลักการแนวความคิดการบริหารงาน การบริหารคน ไปใช้ได้จริง (ID1315, ID1510) เนื้อหาการเรียน การสอนเหมาะสม นำมาประยุกต์ใช้กับหน่วยงานได้จริง (ID1423)

กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้นการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนางาน

การเรียนการสอนมีกิจกรรมกลุ่ม ที่เน้นการคิด การสื่อสาร และปฏิสัมพันธ์ (ID1225) เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนระหว่าง Generation (ID1303, ID1420) มีการฝึกประสบการณ์การเขียนโครงการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานของตนเองได้ (ID1314) การจัดการเรียนการสอน หลากหลายรูปแบบ ได้ความรู้ที่นำไปใช้กับการปฏิบัติงานจริง (ID1404) ช่วยพัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงจากการปฏิบัติงานการบริหารการพยาบาล (ID1510)

การเรียนรู้การสร้างเครือข่าย

- เป็นการสร้างเครือข่ายผู้บริหารทางการพยาบาล ที่แม้จะจบหลักสูตรไปแล้วก็ยังสามารถปรึกษาปัญหาระดับ ผู้บริหารกันเพื่อช่วยแก้ปัญหาได้ (ID1205) ได้รู้จักกับวิทยากร/ อาจารย์ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารทางการ

พยาบาลในสาขานั้นๆ (ID1314) การสร้างเครือข่ายระหว่าง
สังกัด เพื่อเกื้อกูลกันในภายใน (ID1325) เกิดการแลกเปลี่ยน
ระบบการทำงาน นวัตกรรม ระหว่างเครือข่ายแต่ละแห่งฝึก
ปฏิบัติ/แหล่งศึกษาดูงาน (ID1420) อาจารย์ผู้สอน/วิทยากรมา
จากหลายหน่วยงานทำให้ได้เครือข่ายเพิ่มขึ้น (ID1521)

1.2 ด้านอาจารย์ผู้สอน/วิทยากร

- อาจารย์ผู้สอน/วิทยากร เป็นผู้มีความรู้
ความสามารถมาก ในเรื่องที่บรรยาย (ID1205) อาจารย์ผู้สอน/
วิทยากรมีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ได้เป็น
อย่างดี (ID1219) มีอาจารย์ภายนอกถ่ายทอดประสบการณ์ด้าน
การบริหารทางการพยาบาลที่สามารถนำไปปรับใช้กับหน่วยงาน
ได้จริง (ID1321) อาจารย์ผู้สอน/วิทยากร เป็นต้นแบบหรือ
ตัวอย่างของการบริหารที่ประสบความสำเร็จ (ID1325, ID1515)
มีความสุขกับการเรียนรู้กับวิทยากรที่มากความสามารถ และ
เป็นที่รู้จักในวงการด้านสาธารณสุข (ID1420, ID1521)

2. การนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตร
การพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล วิทยาลัย
พยาบาลกองทัพบก ไปปรับใช้ในหน่วยงาน

- สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการจัดระบบการ
ทำงาน และการบริหารงานการพยาบาล เช่น การจัดสิ่งแวดล้อม
ภายในหอผู้ป่วย การพัฒนานวัตกรรมช่วยในการทำงาน
(ID1225) สามารถความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดูแลบุคลากรใน
หน่วยงานเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน (ID1302)
เพิ่มทักษะกระบวนการคิดของผู้บริหาร (ID1407) สามารถ
นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการบริหารอัตรากำลังให้เหมาะสม
เพื่อวางแผนการเติบโตขององค์กร (ID1423) ได้นำไปใช้ด้าน
การบริหารความขัดแย้ง การรับมือกับปัญหาต่าง ๆ การเรียนรู้
จากผู้ร่วมงานตาม Generation ต่าง ๆ (ID1515) ได้นำไปใช้ด้าน
การนิเทศงานทางการพยาบาล เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน
การพยาบาล (ID1517)

3. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร
ครั้งต่อไป

3.1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

- รูปแบบการจัดสัมมนา ควรให้ผู้เรียนสืบค้น
ข้อมูลแล้วมาแสดงบทบาทโดยไม่ต้องเรียนเชิญวิทยากร
ภายนอก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถกลับไปจัดการสัมมนาในองค์กร
ได้ มีทักษะการเป็นวิทยากรได้ (ID 1208) เพิ่มเติมเนื้อหา
เกี่ยวกับการบริหารด้านเชิงรุก (prevention) สาธารณสุข
ทางการพยาบาล การจัดระบบการบริหารทางการพยาบาลใน

สถานการณ์ภัยพิบัติหรือการเกิดโรคระบาด จิตวิทยาผู้นำและ
จิตวิทยาในการทำงาน (ID 1325) ควรจัดรูปแบบการเรียนการ
สอนภาคทฤษฎีแบบออนไลน์ในระยะแรก ช่วยลดปัญหาขาด
กำลังคนในการทำงานระยะเวลานาน (ID 1517)

3.2 ด้านทักษะ/คุณสมบัติ ที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม

- ทักษะการสื่อสารด้านภาษาอังกฤษ (ID
1520) บุคลิก/ลักษณะความเป็นผู้นำ และความเป็นเอกลักษณ์
ของพยาบาลทหารบก (ID 1522)

3.3 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้/การศึกษาดูงาน

- การพัฒนาระบบสารสนเทศ ให้สามารถ
ใช้งานและเข้าถึงได้ตลอดเวลา (ID 1315) การศึกษาดูงาน
โรงพยาบาลที่เป็นตัวอย่างด้านบริหารจัดการที่ดี เช่น รพ.องค์กร
ขนาดเล็ก ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการพยาบาลมาช่วย
บริหารจัดการ (ID 1522)

การอภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยด้านบริบท (Context)

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านบริบท (Context)
มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.18, SD = 0.67$) หัวข้อ
โครงสร้างเนื้อหาในรายวิชาของหลักสูตรมีความทันสมัย
ทันเหตุการณ์มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.39, SD = 0.70$)
และเนื้อหาวิชาของหลักสูตรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ
ปฏิบัติงานของผู้บริหารการพยาบาลระดับต้นได้ มีค่าคะแนน
เฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.13, SD = 0.61$) ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อผู้สำเร็จ
การศึกษาจบการศึกษาในแต่ละปี จะมีการประเมินผลหลักสูตร
แล้วนำผลการประเมินหลักสูตรมาปรับปรุงแก้ไขในปีต่อไป
ดังนั้นวัตถุประสงค์ของหลักสูตรจึงสอดคล้องกับความต้องการ
ของหน่วยงาน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของ
ผู้บริหารการพยาบาลระดับต้นได้จริง รวมทั้งเนื้อหาในรายวิชา
มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ สอดคล้องกับผลการวิจัย⁶
ที่พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการ
ของสังคมและสามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุ เป้าหมายได้โดย
รวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย
อีกทั้งการสร้างหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางควรมีการปฏิบัติ
ตามขั้นตอนคือ มีการสำรวจ ความต้องการ กำหนดจุดมุ่งหมาย
ของหลักสูตร จัดโครงสร้าง เนื้อหาสาระหลักสูตร กำหนด
ประสบการณ์เรียนรู้ และการประเมินผล

ปัจจัยนำเข้า (Input)

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยนำเข้า (Input) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.65$) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบอื่น พบว่า หัวข้อ อาจารย์/วิทยากรมีทักษะในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์การบริหารให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.49$, $SD = 0.71$) และสื่อการเรียนการสอนทันสมัย/เอกสารประกอบการสอนชัดเจน เข้าใจง่าย มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.61$, $SD = 0.69$) ทั้งนี้ เนื่องจากหลักสูตรนี้ได้รับการรับรองหลักสูตรจากสภาการพยาบาล ดังนั้นคุณวุฒิและประสบการณ์ของวิทยากรจึงได้รับการตรวจสอบและมีความเหมาะสม สำหรับสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่า สถานที่ห้องเรียนที่ใช้ในการอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.12$, $SD = 0.60$) ซึ่งอาจเป็นผลจากการที่สถาบันได้มีการพัฒนาปรับปรุงห้องเรียนใหม่ จัดแผนผังแสงสว่าง และสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัย⁷ ที่พบว่า ปัจจัยนำเข้าที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วิทยากรมีคุณวุฒิและความสามารถ ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ คือ อุปกรณ์และเครื่องช่วยฝึกมีความเหมาะสม นอกจากนี้ ผลวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้สำเร็จการศึกษา คือ การสร้าง google classroom เพื่อลงไฟล์เอกสารประกอบการเรียนก่อนล่วงหน้า และสามารถเข้าถึงได้ง่ายตลอดเวลา รวมทั้งควรพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อความสะดวกในการสืบค้นข้อมูล

ปัจจัยด้านกระบวนการ (Process)

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการ (Process) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.27$, $SD = 0.64$) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบอื่น พบว่า หัวข้อระยะเวลาในการอบรม 16 สัปดาห์มีความเหมาะสม มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.50$) ส่วนสถานที่ศึกษาดูงานต่างประเทศมีความเหมาะสม และ วิธีการวัดและประเมินผลรายวิชาต่าง ๆ มีความหลากหลาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.12$, $SD = 0.79$) เนื่องจากหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการบริหารการพยาบาลเป็นหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากสภาการพยาบาล โดยปฏิบัติตามเกณฑ์การจัดทำหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง คือ ระยะเวลาการฝึกอบรม 16 สัปดาห์ จำนวนหน่วยกิตต่อหลักสูตร 15 หน่วยกิต แบ่งเป็น ภาคทฤษฎี 10 หน่วยกิต และภาคปฏิบัติ 5 หน่วยกิต มีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การบรรยายแบบมีส่วนร่วม

การอภิปราย การสัมมนา การสืบค้นจากฐานข้อมูลโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ มีการจัดเรียงลำดับเนื้อหาให้เหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมโยงจากทฤษฎีต่อการปฏิบัติได้จริง โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษาดูงานโรงพยาบาลที่เป็นตัวอย่างด้านบริหารจัดการที่ดี เช่น รพ.องค์กรขนาดเล็ก ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการพยาบาลมาช่วยบริหารจัดการ เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และสามารถสร้างเครือข่ายเพื่อขอรับคำแนะนำ/คำปรึกษาได้ต่อไป

ปัจจัยด้านผลผลิตจากการอบรม (Product)

จากผลการวิจัยพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.46$, $SD = 0.56$) ในภาพรวมความรู้ที่ได้รับ/การนำความรู้ไปใช้ ในทุกรายวิชาอยู่ในระดับดี เนื่องจากการหลักสูตรดังกล่าวเป็นหลักสูตรที่ต้องการพัฒนา/เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของผู้บริหารการพยาบาล สามารถทำให้ปฏิบัติงานได้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่กำหนด มีการพัฒนาภาวะผู้นำทางการพยาบาล เรียนรู้การสร้างเครือข่าย ซึ่งเป็นสมรรถนะของผู้บริหารทางการพยาบาล และคุณสมบัติของผู้บริหารทางการพยาบาลที่หน่วยงานต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย⁶ ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลฉุกเฉิน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ ระหว่างก่อนการอบรมและหลังสำเร็จการอบรมทันที แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า การฝึกอบรมทำให้ผู้สำเร็จการอบรมมีสมรรถนะด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น และผลการวิจัย⁸ ที่พบว่า แบบประเมินสมรรถนะหัวหน้าหอผู้ป่วย ประกอบด้วยสมรรถนะ 7 ด้าน คือ 1) ภาวะ ผู้นำและการทำงานเป็นทีม 2) การบริหารจัดการทรัพยากร 3) การพัฒนาคุณภาพบริการ 4) การสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพ 5) จริยธรรม จรรยาบรรณ และกฎหมายวิชาชีพ 6) นโยบายและสิ่งแวดล้อมด้านสุขภาพ และ 7) การจัดการเชิงธุรกิจ

เนื่องจากปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 (COVID 19) ทำให้สถานพยาบาลทุกแห่งต้องมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ เพื่อรองรับนโยบายของภาครัฐที่จะมีการปรับแผนเชิงรุกและเชิงรับในการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 (COVID 19) จะเห็นว่าสมรรถนะที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารทางการพยาบาล คือ ภาวะผู้นำ นับได้ว่าเป็นสมรรถนะที่เด่นชัดของผู้บริหารการพยาบาล ซึ่ง

สอดคล้องกับผลการวิจัย⁹ ที่กล่าวว่า ผู้นำทางการพยาบาล จะมีการพัฒนาความรู้ในขณะดำรงตำแหน่งโดยการเข้าฝึกอบรม หลักสูตรบริหารจัดการทางการพยาบาลระยะสั้น ช่วยให้ผู้นำ สามารถนำความรู้ไปใช้กับการพัฒนาบุคลากรและองค์กรได้เกิด ประสิทธิภาพต่อองค์กร นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาความรู้ เฉพาะด้าน เช่น ระบบคุณภาพภายในองค์กร การวางแผน กลยุทธ์ รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัย¹⁰ ที่พบว่า สมรรถนะ ภาวะผู้นำของพยาบาลประจำหอผู้ป่วยกลุ่มที่เคยได้รับการ อบรมและกลุ่มที่ไม่เคยได้รับการอบรมด้านภาวะผู้นำหรือ ด้านการบริหาร มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และการศึกษาวิจัย¹¹ เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำทาง การพยาบาลในช่วง COVID-19 พบว่า การระบาดใหญ่ของ โรคติดเชื้อโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั่วโลกพบว่าเป็น ความท้าทายของผู้นำทางการพยาบาลในรูปแบบที่ไม่มีใครคาด คิด วิธีที่ใช้การตัดสินใจอย่างเฉียบขาดปรับให้เข้ากับสถานการณ์ ให้มั่นใจว่าเชื่อถือได้และปลอดภัย ตลอดช่วงวิกฤตินี้ผู้นำทางการ พยาบาลได้เรียนรู้วิธีต่อสู้กับการตัดสินใจที่รวดเร็วและมักจะไม่น่า แน่นนอน ปรับเปลี่ยนวิธีการมีส่วนร่วมของผู้ป่วยและครอบครัว ท่ามกลางสถานการณ์การดูแลและนโยบายการปฏิบัติงาน ใหม่ ๆ ดังนั้น ถ้าผู้บริหารการพยาบาลมีภาวะผู้นำ และมีความ ผูกพันต่อองค์กร ก็จะทำให้องค์กรได้รับการพัฒนาต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

ส่วนความคิดเห็นด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า ด้าน กระบวนการ และด้านผลผลิต ระหว่างรุ่นที่ 12-15 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าวิทยาลัย พยาบาลกองทัพบกมีการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการ จัดการศึกษาหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการบริหาร การพยาบาล ในแบบเดียวกันทุกรุ่น ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีการเตรียมความพร้อมในการจัดอบรมได้ดี โดยมีเกณฑ์ การคัดเลือกผู้เข้ารับการศึกษามีคุณสมบัติเหมือนกัน และมีวิทยากร/คณาจารย์ที่มีความรู้และประสบการณ์ ด้านการบริหารทางการพยาบาล

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล ปัจจัยด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และ ด้านผลผลิตจากการอบรม (Product) สามารถนำไปใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร ให้มีความสอดคล้อง

ทันสมัย และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยพิจารณาบทวน เกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ด้าน การบริการสุขภาพในปัจจุบัน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาเพื่อความสะดวกในการสืบค้นข้อมูล

2. ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรในรุ่นต่อไปควร พิจารณาเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรนี้ เกี่ยวกับสมรรถนะด้านบริหาร ด้านภาวะผู้นำ ด้านการพยาบาล ด้านการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน ด้านการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจ ด้านการจัดการข้อมูลและสารสนเทศ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาติดตามสมรรถนะการบริหารการ พยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรนี้ เพื่อนำมาใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมการสอบถามความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานของผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อให้ได้มุมมองหรือข้อมูลที่หลากหลาย

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังของ ผู้เข้าการศึกษาหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการบริหาร การพยาบาล เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้ารับการศึกษาระดับ หน่วยงานต้นสังกัด

References

1. Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. Twenty-Year National Strategic Plan for Public Health (2017-2036) 2nd. Published by Strategy and Planning Division Nonthaburi, 2018. (in Thai)
2. Siripukdeekan C, Kulpukdee R. Challenge of nurse administrators in the 21st century. Journal of The Police Nurse. 2020; 12(1): 222-3. (in Thai)
3. Zhang G, Zeller N, Griffith R, Metcalf D, Williams J, Shea C, Misulis K. Using the context, input, process, and product evaluation model (CIPP) as a comprehensive framework to guide the planning, implementation, and assessment of service-learning programs. Journal of Higher Education Outreach and Engagement 2011; 15(4): 57-84.

4. Onsri P., Wacharagate S and Kulpakdee R. An Evaluation of the Nursing Specialty in Nursing Administration Program at the Royal Thai Army Nursing College. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2014; 15(3): 342-352. (in Thai)
5. Kijkuakul S, Bongkotphet T. Evaluation of master of education in science education program (revised 2009) Faculty of Education, Naresuan University. *Journal of Education Naresuan University*. 2014; 16(1): 140-8. (in Thai)
6. Suttineam U, Teerawatskul S and Vibulwong P. An Evaluation of the Nurse Specialty Program in Emergency Nursing Boromarajonani College of Nursing, Bangkok. *Journal of Health and Nursing Research*. 2019; 35(3); 145-157. (in Thai)
7. Onsri P, Thaiudom A and Pathumkaew P. An Evaluation of Emergency Medical Service Nursing Course at Phramongkutklao Hospital. *Journal Royal Thai Army Nurses*. 2013; 14(3): 125-32. (in Thai)
8. Terdudomtham Y and Wiwatwanich S. The Development Of Head Nurses' Competency Assessment For Banphaeo Hospital (Public Organization). *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2017; 18(2); 168-177. (in Thai)
9. Chutangkorn P and Luangamornlert S. A Nationwide Survey of Nursing Leaders. *Thai Journal of Nursing Council*. 2013; 28(1); 5-18. (in Thai)
10. Prachachid J. Leadership competency of staff nurses in inpatient ward at Sakonnakorn hospital. Master of Nursing science, Nursing administration program [thesis]. Chonburi: Graduate school, Burapha University, 2015. (in Thai)
11. Anne A, Grimley K, Jacobs B, Kosturko M, Mansfield J, Charlotte M, Peggie P, Laura W, and Victoria N. Nursing leadership during COVID-19: Enhancing patient, family and workforce experience. *Patient Experience Journal*. 2020; 7(2), Article 27; DOI: 10.35680/2372-0247.1482.